

## מראי מקומות - יבמות

### קה.

צד קבלת העונש הנופל על הנענש, שאם נתחייב אדם לגודל חטאו להענישו על כל פנים עד שאין ראוי לתת לו מקום לתשובה, יפול על ענין האיש הלזה שבועה אצל השם, כלומר חזק עונשו וגזירתו עליו כאילו יש שבועה בדבר. והביא ראוי לזה מגמ' כאן, דאי' דבזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, ואין מוזכר בהסוגיא דצריך הקב"ה לישאל על שבועתו כביכול, וע"ש משום שהכל נאמר על צד המשל.

#### ה. אבל מתכפר בתורה, וכו'

הק' הערוך לנה, א"כ איך אמרי' דגזר דין אינו נקרע, הא שפיר נקרע ע"י תורה וגמ' ח. ותי' א' דכיון דמה דילפי' דלא נקרע הגזרה היא ממאי דכתי' "עד עולם", י"ל דזה שנתכפר בתורה וחסד אינו נכלל בגזרה מעיקרא (וצ"ע כוונתו בזה, ב) דכיון דהשבועה נקראת אמת, לכן אין שייך לכפר אלא ע"י דבר שג"כ נקרא אמת, ותורה נקראת אמת, כדכתי' בחסד ואמת יכופר עון, וחסד נקרא אמת, כדכתי' ועשית עמדי חסד ואמת, וביאר המדרש דחסד עם מתים נקרא חסד של אמת, לכן שפיר נתכפר אף גז"ד עם שבועה ע"י תורה וגמ' ח.

#### ו. אבל מתכפר הוא בדברי תורה וכו' בגמילות חסדים

ביאר המהרש"א, דהעולם עומד על ג' עמודים, תורה, עבודה, וגמ' ח. והנה, כיון דחטאם הי' בעבודה, הרי אין קטיגור נעשה סניגור, ולכן לא היו יכולים להתכפר ע"י עבודה. אבל בב' עמודים השניים, שהם תורה וגמ' ח, יכולים להתכפר. ולפי שדיני שמים חלים מבין כ' (וצע"ק לפ"ז למה מתו בני אותה משפחה בשנת י"ח), לכן הוסיפו לרבה כ' שנה בשביל עמוד התורה, והוסיפו לאב"י כ' לעמוד התורה וכ' בשביל עמוד הגמ' ח. ולפי המהרש"א, לכאז' יוצא דרך בכה"ג לא מהני עבודה לכפר, אבל בעצם אין כח לתורה לכפר יותר מעבודה. אבל הנפש החיים (ד' ל"א) לא כ' כן, אלא כ' "וגם על אותן העוונות חמורים, שאין הקרבנות מכפרים, עסק התורה מכפרת", וציין לגמון, וא"כ ס"ל דמהגמ' כאן מבואר דבתורה יש כח כפרה טפי מעבודה. וע"ע בערוך לנו שכו' לבאר דכיון דהשבועה נקראת אמת, לכן אין שייך לכפר אלא ע"י דבר שג"כ נקרא אמת, ותורה נקראת אמת, כדכתי' בחסד ואמת יכופר עון, וחסד נקרא אמת, כדכתי' ועשית עמדי חסד ואמת, וביאר המדרש דחסד עם מתים נקרא חסד של אמת. גם מבואר מדברי הנפש החיים שאי"ז דבר מיוחד לעוונות אלו של בית עלי דהתורה יכולה לכפר, אלא בכל העוונות איכא כפרה ע"י עסק התורה.

ז. רבה דעסק בתורה וכו' אב"י דעסק בתורה ובגמ' ח וכו' הק' החפץ חיים (אהבת חסד חלק ג' פרק ח' בהגה"ה), במאי עסקינן,

המשך בעמוד הבא

א. קריי' דאיתא בין בתחלה בין בסוף... רקיקה דבתחלה לי' ולבסוף אי', מיחלפא לי' ואתו למשרי חליצה לאחין, ולכאז' נראה מהגמ' דמה שאשה שרק רקקה פסולה לאחין, אינו אלא מדרבנן, וכ"כ הריטב"א (סוף קד), דלמסקנת הגמ' ר"ע ס"ל דאינו אלא מדרבנן. אולם ע' מש"כ הרמב"ם (יבום ד, יד) דרקקה בלבד פסולה, וקריאה בלבד אינה פסולה, וביאר ע"פ הפסוק דרך מעשה שהוא חליצה ורקיקה, הוא שמועיל לפוסלה, אבל הקריאה אינה מעכבת ואינה מועלת, ומשמע שהוא מן התורה. וכבר הק' עליו המגיד משנה שם דמגמ' לא משמע כן, וסיים בצ"ע.

עוד הק' הערוך לנה דהרשב"א [וכן אי' בריטב"א] כ' דמה דלא ק' קו' הגמ' שהק' לעיל על ר"ע מאימורים, דמה במקום מצוה וכו' כאן, הוא משום דעכשיו הגמ' ס"ל שהוא רק מדרבנן, אבל להרמב"ם ק' קו' זו ג"כ, אם ס"ל שהוא מדאורייתא. ותי', דהרמב"ם ס"ל דהאיכא דאמרי בגמ' חולק על לשון ראשון וס"ל דפסול דרקיקה פוסלה מדאורייתא. דהא באמת יש לתמוה על האיכא דאמרי, למה גוזרין דאין לרקוק עוד פעם, משום דאולי יאמרו דרקיקה קמיינתא לית בה ממשא, הא באמת מדאורייתא לית בה ממשא, ומהו המקום לגזור ורש"י דחק דאי תתייבם לאחר רקיקה בלבד יאמרו דבתר חליצה הוי, אבל ק' לומר כן, דהא גזירה לגזירה הוא. ולכן הי' מוכרח הרמב"ם לומר דלשון השני באמת פסולה לאחין מן התורה, וא"כ שפיר גזרי' אטו הא. וע"ש איך שהרמב"ם ס"ל דלתי' זה הפסול לאחין הוא מקרא ולא מסברא, ולכן לא שייך להק' מאימורין.

#### ב. הוא סבר דחויי קא מדחי לי'

תמוה, איך שייך לומר כן, דאם האמת אינו כן, א"כ נמצא דמתירין יבמה לשוק שלא כדין, דבאמת הסדר מעכב. וכ' הערוך לנו [ע"ש עוד מה שהק' בזה] דידע דודאי היכא שאין היבם עוד לפנינו דהסדר אינו מעכב, אלא דסבר דהיכא דהיבם עדיין לפנינו דדחויי קא מדחי לי', אבל באמת הסדר מעכב, וצריכה לחזור ולרוק, וע"ז אמרי' דאף בכה"ג אינו מעכב, ואי"צ לחזור ולרוק.

#### ג. לוי נפק לקרייתא... לא הוה בידי'

ע' בתוס' ישנים שהביא מהמדרש דלאחר זמן ידע לוי איך להשיב, וע"ש שביאר למה לא הי' יכול להשיב בשעת מעשה.

#### ד. מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקרב

ובענין שבועה אצל הקב"ה כביכול, כ' בספר החינוך (מצוה ל'), "כי חלילה לקל ומלבבנו להאמין שיצטרך אדון הכל להשבע בדבר אף כי להתירו ולבטלו אחרי כן, אבל יאמר אותו דבר על

## מראי מקומות - יבמות

### קה. (המשך)

ציבור, זה אין שייך אלא בישראל. עוד כ' דאולי המעלה היא במה שלמדנו בר"ה (יז), דברית כרותה על הי"ג מדות שלא חוזרות ריקם, דג"כ אין שייך אלא בישראל.

#### י. הא ביחיד הא בציבור

ע' ערוך לנר שהביא קו' הטורי אבן בר"ה (יח) על הא דגזר דין דחזקיהו המלך נקרע, והא יחיד הוא, וכ' הטו"א דע"כ מלך יש לו דין ציבור. אבל כ' הערל"נ לתרץ באו"א, דכיון דכתיב הנני מוסיף על ימיה, א"כ לא הי' ביטול גז"ד, דבאמת ימיו יכלו בעת ההיא, אלא שניתן לו הוספת חיים משנות אחרים במתנה. וע"ש שהק' דעדיין ק' לר"ע דס"ל דמשלו הוסיפו לו, וכ' דכל התי' של גמרא תלוי במח' תנאים בלא"ה, וא"כ שפיר י"ל דלא ס"ל לר"ע לגמ' זו כלל.

#### יא. לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק

הק' המרדכי בחולין (תשל"ז) הא בזבחים משמע דלכ"ע דם מבטל רוק, וא"כ איך מכשירין ריקתה מפני שיש בה צחצוחי רוק, הרי הרוק מתבטל בדם. ותני' דסוגיא דיבמות איירי כגון שהי' בעין וניכר, וכל דבר שהוא בעין אינו מתבטל. ועוד תני' "ליכא למימר ביטול ברוב אלא בדבר שהי' ניכר בפנ"ע תחלה, ואח"כ נתערב, אבל בדבר שתחלת ביאתו לעולם מעורב..." ליכא למימר דבטיל". (ולכאו' לפי תי' הראשון יש גם ליישב הערה אחרת, דהא קי"ל דצריכים הדיינים לראות הרוק, ומה מהני הא דצחצוחי רוק נתערב בדם, הרי אין נראה לעיני הדיינים. ולפי תי' הראשון, דניכר הרוק, שפיר י"ל דנראה לעיני הדיינים. אבל לתני' השני עדיין זה קו', וצ"ע.)

אם בחסד שהי' אפשר ליעשות ע"י אחרים, למה אביי ביטל תורה לעשותו, הרי קי"ל דאין מבטלין ת"ת לעשות מצוה שאפשר ליעשות ע"י אחרים. ואם לא הי' יכול ליעשות ע"י אחרים, מה ס"ל לרבה, הא ודאי מבטלין תורה לעשות חסד שא"א ליעשות ע"י אחרים. וכ' די"ל דאביי הי' כבר אדם גדול אז, וא"כ, אף דבעצם חסדים אלו היו יכולין ליעשות ע"י אחרים, אבל ע"י עשיית אביי לאותו חסד יהי' נתוסף הרבה לחסד, ויהי' נעשה באופן יותר טוב להנצרך, ולכן סבר אביי דא"כ זהו ג"כ בגדר א"א ליעשות ע"י אחרים, וצריך הוא לעשותו. אבל רבה ס"ל דכיון דלא בא לפניו [ולכאו' כוונתו בזה כיון דסכ"ס יכול ליעשות ע"י אחרים], ממילא אין לו לבטל תורה לעשותו. וסיים דמגמרא משמע דמשמית הסכימו לאביי.

#### ח. לכו ועסקו בתורה וחיו

הק' החיד"א (בפתח עינים בר"ה יח), לכאו' ק' לאביי מכאן, דאמר דצריכין לעסוק בתורה וחסד כדי לינצל מהגזרה. ותי' די"ל דזכות דריב"ז אהניא להו שלא היו צריכין לעסוק אלא בתורה. א"נ, ידע ריב"ז שכבר היו עוסקים בחסד, ולכן ציוו להוסיף שיעסקו גם בתורה.

#### ט. כד' אלקינו בכל קראנו אליו

ביאר הגרי"ז על התורה (דברים ד', ז'), דמאי דכתיב ברישא דקרא כי מי גוי גדול וכו', אף דגם אצל אומות העולם מצינו המושג של תפלה כדאשכחן בנינוה ועוד, מ"מ מעלה זה דגמרא, דכשעשרה ישראלים מתפללים ביחד יש כאן מעלת